

Jaroslav Šťastný

Cage and Beyond

Překládová literatura týkající se soudobé hudby nenabízí příliš bohatý sortiment – ano, v roce 2005 vyšla u nás Ivanem Vojtěchem znamenitě edičně připravená Stravinského *Hudební poetika*, jeden ze základních dokumentů moderní hudby; a o rok dříve tým editorem přeložený luxusní Schönberg (*Styl a idea*), ale to asi to je asi tak vše, nač si dokážu vzpomenout (kež bych neměl pravdu ...!). Oba počiny nakladatelství Arbor vitae jsou velmi záslužné, ale z hlediska aktuálnosti je to hodně dlouho s křížkem po funuse.

Na Slovensku tolik nespolehají na všeobecnou schopnost číst v originále a pro jistotu některé zásadní tituly vydávají v překladech. Po knize Petera Niklase Wilsona *Hear and Now*, zasvěceně přibližující svět současné improvizované hudby, přichází bratislavské Hudobné centrum s překladem legendární knihy Michaela Nymana *Experimental Music: Cage and Beyond* (Experimentálna hudba: Cage a iní) z roku 1974. Podle mínění marketingových odborníků „bezvýznamná cílová skupina“ zájemců o soudobou hudbu dokázala náklad rychle rozebrat a vynutila si v roce 1999 druhé vydání, které se stalo východiskem brilantního překladu Peter Zagara.

Nymanovi se zde podařilo podat stručný a výstižný přehled tehdejších aktuálních tendencí a myšlenkových proudů experimentální hudby období 1950 - 1972. Zajímavé je, že z hlediska hudebních koncepcí se od té doby nevynořilo mnoho nového – spíše se objevují různá zdokonalení a rozpracování nápadů, s nimiž se v té době roztrhl pytel – ostatně vždycky se někdo nějakým způsobem k původním východiskům vrací. Kniha si tak uchovává určitou aktuálnost i po více než třiceti letech.

Mezitím ovšem došlo k významným posunům jak v chápání publika, tak v tvorbě skladatelů samotných: autoři jako Phil Glass a Steve Reich, v té době jen málo akceptovaní, se ocitli v tom nejbanálnějším mainstreamu a přívlastek „experimentální“ už by jim snad nikdo nedal ani omylem. (Ostatně Nyman sám se ocitl ve stejném ranku s nimi...) Pierre Boulez ustoupil ze svých radikálních pozic a docela rád diriguje konvenční repertoár v operních budovách, které chtěl kdysi vyhazovat do vzduchu. Meredith Monk se stala pop-ikonou. Tehdy víceméně okrajoví tvůrci zvukových a kompozičních experimentů jako Alvin Lucier, Robert Ashley či Morton Feldman a Christian Wolff získali netušený respekt a stali se kultovními osobnostmi. Při dnešním čtení máme výhodu znalosti následujícího vývoje, který se tenkrát dal sotva předvídat. Je zde samozřejmě plno jmen, která zůstala poměrně neznámá - potvrzujících, že je jen „málo vyvolených“. Jejich den však možná ještě přijde...

Co kdysi začínalo v poměrně uzavřeném a úzkém okruhu se v průběhu času rozšířilo do mnohem širších vrstev, které pomalu začínají uvažovat. Čím dál více posluchačů jeví nespokojenost s předžvýkanou, průmyslově vyráběnou hudební stravou, která je do nich horemdolem cpána komerčními rádii a využívá všech forem mediálního nátlaku, aby vytvořila zdání, že žádná jiná hudba ani neexistuje. Zdá se, že to s oním „lidovým vkusem“ není zdaleka tak jednoduché a jednoznačné, jak by si mnozí zodpovědní činitelé přáli. Případ zrušení Rádia Wave je toho výmluvným příkladem. V poskytování informací o soudobé hudbě se Český rozhlas rozhodně nepřetrhne a tak je možno případným zájemcům doporučit aspoň tuto knihu. Přes docela úctyhodný věk a velmi zúžený pohled, zahrnující pouze anglo-americkou scénu, je to čtení docela inspirativní. Možná, že člověka přiměje více přemýšlet. Experimentální hudba není nějaký „žánr“, který by se dal lehce uchopit. Také těžko může dojít k masovému rozšíření jako u hudebně průmyslových produktů. Místo násilného navlékání do kabátu jedné míry pro všechny zde člověk nachází bohatě diferencovanou oblast, v níž si může najít pro sebe svůj originál. A pokud hudbu podle svých představ nenachází, dostane se mu povzbuzení k vlastní tvorbě. Neboť díky této vlně, která se

v popisované době zvedla, není dnes hudba zdaleka záležitostí speciálně školených profesionálů. Ti sotva dokážou držet krok s překotným rozvojem tvůrčího potenciálu probíhajícím na mnoha jiných rovinách. Experimentální hudba také nevyžaduje nějakou zvláštní přípravu – dokáže působit velmi přímočaře, protože odkazuje spíše k bezprostřednímu vnímání. Tím mizí bariéra nezbytného zaškolování a vykladačství, kterým popularizátoři klasiky spolehlivě odrazují posluchače.

Není ovšem všechno pro každého a je třeba hledat! Pasivní přístup konzumenta se mění v explorativní; nakonec i hudba jednou zavržená nás může jindy hluboce zaujmout. Zároveň se může změnit i naše nazírání světa – v něm hraje hudba možná větší úlohu než by se zdálo. Už kvůli tomu stojí zato si Nymanovu knihu přečíst.